

OBECNÁ LINGVISTIKA (NAVAZUJÍCÍ MAGISTERSKÉ STUDIUM)

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY

vydáno 30. května 2022

Součásti SZK

(I) Obhajoba diplomové práce

- podle výběru studenta se koná na jednom, nebo na druhém oboru
-

(II) Státní zkouška z jednoho z následujících tematických okruhů

- A1: Všestranný rozbor jazykového materiálu. Kognitivní aspekty jazykové struktury.
 - A2: Všestranný rozbor jazykového materiálu. Variabilita, diachronie, typologie.
 - A3: Všestranný rozbor jazykového materiálu. Sociolingvistika a pragmatika.
 - A4: Všestranný rozbor jazykového materiálu. Psycholingvistika.
-

Zkušební tematické okruhy (podrobněji)

- V části společné (všestranný rozbor jazykového materiálu) se zkouší schopnost studenta pohotově si poradit s analýzou určitého jazykového jevu/problému.
- Část specializační si student volí podle svého zaměření. Základní rámec pro zkušební otázky je uveden v hlavičce každého okruhu. Konkrétní otázky pak vycházejí (a) ze základních témat, (b) z náplně (syllabu) pěti absolvovaných lingvisticky zaměřených kurzů (mimo povinné předměty navazujícího magisterského studia). Tyto předměty si student vybírá individuálně podle vlastního uvážení tak, aby se tematicky vztahovaly ke zvolenému okruhu (viz základní rámec pro otázky). Může se jednat i o kurzy absolvované v rámci zahraničního výjezdu.
- Postup: zvolený okruh a seznam pěti předmětů (včetně kódu; v případě zahraničního kurzu včetně syllabu v angličtině/češtině) student sdělí e-mailem na sekretariát LINGu současně při podávání přihlášky ke státnicím.
- Tematické okruhy jsou rozpracovány na dalších stranách.

Tematický okruh

Všestranný rozbor jazykového materiálu *Kognitivní aspekty jazykové struktury*

1. Všestranný rozbor jazykového materiálu:

- zvuková, morfologická, syntaktická a sémantická analýza, včetně základní aplikace konstrukčně gramatického způsobu reprezentace.

2. Kognitivní aspekty jazykové struktury:

Základní rámec: otázky kategorizace, akvizice, typy mentálních operací při užívání jazyka, metodologické možnosti a problémy, kognitivně motivované explanace.

Témata podrobněji

(a) Kognitivní lingvistika

- Kategorizace a lingvistika.
- Klasická a prototypová kategorie.
- Centrum a periferie v Pražské lingvistické škole.
- Prototypové kategorie v jazyce a v lingvistice.
- Metafory a metonymie (CMT).
- Blending Theory.
- Metafora a metonymie jako prostředky extenze kategorie.
- Encyklopedické znalosti a lidská jazykové činnost.
- Homonymie vs. polysémie.

(b) Náplň pěti absolvovaných lingvistických předmětů (podle výběru studenta)

Tematický okruh A2

Všestranný rozbor jazykového materiálu Variabilita, diachronie, typologie

1. Všestranný rozbor jazykového materiálu:

- zvuková, morfológická, syntaktická a sémantická analýza, včetně základní aplikace konstrukčně gramatického způsobu reprezentace.

2. Variabilita, diachronie, typologie:

Základní rámec: typy a mechanismy jazykových změn, gramatikalizační teorie, typologický přístup k jazykové struktuře, jazyková evoluce.

Témata podrobněji

(a) Lingvistická typologie

- Typologický přístup k jazyku: kroslingvistický přístup, individualizující vs. generalizující koncept typu, holistická typologie, prediktivní síla typologického parametru, princip uniformitarianismu.
- Kategoriální partikularismus vs. univerzalizmus: deskriptivní kategorie, univerzální kategorie, komparativní koncepty.
- Samplování: racionale samplování, reprezentativnost / tendenčnost typologického vzorku, vzorek variantnosti vs. vzorek pravděpodobnosti, Dryerova sámplovací metoda.
- Typologické generalizace: substanční a formálná univerzálie, absolutní a statistické univerzálie, omezené a neomezené univerzálie, ekvivalenční a implikační generalizace, tetrachorická tabulka, implikační hierarchie, sémantické mapy / konceptuální prostor, euroverzálíe apod.
- Morfológická typologie; index synteze, polysynteze; index fúze, kumulace / separativnost, tzv. hypotéza aglutinace; lokus (H/D-marking).
- Slovosledná typologie: volnost / vázanost slovosledu, tzv. základní slovosled, slovosledná harmonie a dominance, Fundamental Principle of Placement, Principle of Natural Serialization.
- Pražská jazyková typologie: pojetí typu; vlastnosti tzv. aglutinace, flexe, introflexe, izolace, polysynteze; kritika.
- Typologická příznakovost: strukturní komplexita, diferenciacie, distribuční potenciál, neutrální hodnota.

(b) Náplň pěti absolvovaných lingvistických předmětů (podle výběru studenta)

Tematický okruh A3

Všestranný rozbor jazykového materiálu *Sociolingvistika a pragmatika*

1. Všestranný rozbor jazykového materiálu:

- zvuková, morfológická, syntaktická a sémantická analýza, včetně základní aplikace konstrukčně gramatického způsobu reprezentace.

2. Sociolingvistika a pragmatika:

Základní rámec: variantnost jazyka, proměnlivost jazykových situací, utváření textu a rozhovoru, vzájemný vztah jazyka a interakce, problematika významu v interakci, diskurs.

Témata podrobněji

(a) Sociolingvistika a pragmatika

- Vztah jazykových a sociálních jevů, závislé proměnné a nezávislé proměnné v sociolingvistickém výzkumu, jsou jazyk a jeho užívání pouhým odrazem společnosti?
- Labovovy výzkumy sociální stratifikace v New Yorku – variační sociolingvistika.
- Gumperzovy výzkumy jazyka a sociální identity – interakční sociolingvistika.
- Jaké jazykové jevy jsou předmětem sociolingvistického výzkumu (pojem „jazyková proměnná“ a její typy).
- Teorie sociálních sítí v sociolingvistickém výzkumu.
- Sociolingvistické, lingvisticko-antropologické a etnometodologické přístupy k terénnímu výzkumu.
- Sociolingvistické přístupy ve výzkumu mnohojazyčnosti a mnohojazyčných situacích.
- Jazykový management a jazykové plánování.
- Vztah textu a kontextu, různé pojetí kontextu, pojem pragmatiky včetně pojetí praxeologického.
- Mluvní akty (J. Austin, J. Searle).
- Komunikační/konverzační maximy (H.P. Grice).
- „Problém“ nepřímých mluvních aktů, jazykové indikátory mluvních aktů.
- Organizační formy rozhovoru a jeho utváření.
- Teorie zdvořilosti (P. Brownová/S. Levinson).
- Textová lingvistika a tematické posloupnosti.
- Diskurs jako užívání jazyka a diskurs jako sociální praxe.

(b) Náplň pěti absolvovaných lingvistických předmětů (podle výběru studenta)

Tematický okruh

Všestranný rozbor jazykového materiálu *Psycholingvistika*

1. Všestranný rozbor jazykového materiálu:

- zvuková, morfológická, syntaktická a sémantická analýza, včetně základní aplikace konstrukčně gramatického způsobu reprezentace.

2. Psycholingvistika:

Základní rámec: fungování jazyka a řeči v mysli a mozku; neurální základy jazyka; mentální reprezentace a znalost jazyka, zpracování informací při produkci jazyka a při porozumění; základy osvojování jazyka.

Témata podrobněji

(a) Psycholingvistika

- Neurální podklad jazyka. Základní pojmy z neuroanatomie a neurofyziologie. Souvislost jazyka s konkrétními oblastmi mozku.
- Poruchy jazyka v dospělosti a dětství. Afázie. Vývojová dysfázie.
- Vztah psycholingvistiky a dalších disciplín – psychologie, lingvistika, neurovědy, logopedie. Základní přehled historie.
- Metody výzkumu v psycholingvistice. Experimenty, korelační metody. Závisle a nezávisle proměnné, typy měřených proměnných.
- Percepce řeči u dospělých a její vývoj v dětství.
- Rozpoznávání mluvených slov. Kohortové efekty, fonetická rekonstrukce, faktory ovlivňující rozpoznávání.
- Rozpoznávání psaných slov. Detekce slov (lexical decision), opakovací priming, sémantický priming. Povrchová, fonologická a hluboká dyslexie, model dvojí cesty.
- Porozumění větám. Věty se slepou kolejí. Inkrementalita a prediktivita interpretace. Interaktivní a autonomní modely.
- Produkce slov. Řečové chyby. Leveltův model, konceptualizace, formulace artikulace. Lemmata a tvary.
- Produkce vět. Funkční a poziční procesy. Atrakce shody. Syntaktický priming.
- Osvojování jazyka. Produkce a porozumění v dětství. Osvojování slovní zásoby, osvojování gramatiky. Efekty jazykového prostředí.
- Multilingvismus. Bilinvní výhoda. Multilingvismus v dětství.
- Jazyk a myšlení. Jazykový relativismus, argumenty pro a proti. Vztah slov a pojmů.

(b) Náplň pěti absolvovaných lingvistických předmětů (podle výběru studenta)